

József Attila aktualitása

Száz éve, 1905. április 11-én született József Attila (a továbbiakban általában: J.A.). Hivatalos emlékéve van. Hogyan emlékezünk rá méltóan? Kézenfekvő a válasz: olvassuk! Mégpedig az ő kívánása szerint:

„Csak az olvassa versemet
ki ismer engem és szeret.”

A József Attila képünk, ismereteink megújítására biztatva mindenkit, bemutatom vázlatosan néhány hozzá kapcsolódó téma újszerű megközelítését:

1. A Mama halála utáni családi háttérhez: idősebb nővére, József Jolán regénybe illően megy feleségül Makai Ödön ügyvédhez 1919-ben (l.: Valachi Anna: J.A., 1999.).

2. A betegségéről szóló külön szakmú: Dr. Németh Attila: J.A. pszichiátriai betegségei (2000.). Ezzel egybehangzón jól jellemzi a helyzetet Valachi A. is (i.m. 158.o.): „Sajnos az orvostudomány ekkor nem ismerte a borderline-szindrómaként azonosított tünetegyüttest.”

3. A haláláról – Balatonszárászó, 1937. december 3. – Dr. Garamvölgyi László kriminalistaként folytat nyomozást és ír könyvet: Hogyan halt meg J.A.? (2001.), és azt állapítja meg, hogy J.A. nem öngyilkosság, hanem baleset áldozata lett. Bennem felmerült a kérdés, a kizárásos logikai bizonyítás

elolvasása után, hogy lehet-e tipikus búcsúlevelet, magatartást várni egy szélsőségesen egyedi gondolkodású, különleges személyiségtől?

4. J.A. kultusza születéséről szól Tverdota György irodalomtudós: A komor föltámadás titka (1998.). „Költői nagyságát, egy viszonylag szűk baráti és tisztelői körön túl, a halálát követő napokban fedezte fel a kulturális közvélemény. ... A kultusz mögött a költői életmű minősége áll aranyfedeztként,” (15. o.)

5. J.A.-nak „a párt”-hoz való viszonya legendáját a tények tükrében vizsgálva írja Sárközy Péter: „Kiterítenek ügyis” című kötetében, 1996-ban. (Az idézetek a 2001-es változatlan kiadásból.) „... a lázadó, saját fejfel gondolkodó és szívével érző költő sorsa nem lehetett más, mint a kiközösítés és megbélyegezettség.” (89. o.). Majd a z életműve

kisajátításáról: 1937-38-ban egymás után jelennek meg a búcsúzó versek, emlékezések az olyan baloldalhoz közel álló írók és költők részéről, akiknek addig egy szavuk sem volt a most egyszerre költőzseniként és forradalmárként ünnevelt „Attiláról”. (90. o.)

6. Az ilyen kezdeményezések után jutottak el J.A. első újratemetéséhez a Kerepesi temetőbe, már 1942-ben. A második és harmadik újratemetése

Valachi A. leírásában (i.m. 178.o.): „1959. március 20: pártutasításra, a nyilvánosság teljes kizárásával újratemetik a Munkásmozgalmi Sírsétányon.

1994. május 17: családi sírkertbe helyezik végső nyugalomra.”

Ebben csak reménykedni tudunk, mert egy díszsírhely készül számára az emlékében is!

Ennyi „ismeret” után olvassuk szeretettel József Attila verseit! A hozzánk is közelálló fák, ágak, a levelek, az erdő ott vannak, - költői képekbe szublimálva – és kifejezik a mögöttük álló hetyke fiatal érzéseit, a derűs szerelmes ifjút, azét, akit a mozgalom kimart, majd az egyre magányosabb, kiszolgáltatottabb, betegebb ember gondolatait, egészen – talán mégis – a búcsúversekig. (A verssorok tördelése /-val jelölve)

S most megkeresem fát, a juhart, /

az erősök pálcáját letöröm, / három virágot ütök el veled, / hogy illatozzanak az övömön. (Kirakom röggel, 1926.)

Hajnaltal nyújtózik az erdő, / ezer ölelő karja megnő, / az égről a fényt leszakítja, / szerelmes szívére borítja. (Áldalak búval, vigalommal, 1927.)

-Szoknyás lábad mozgása / harangnyelvek ingása, / folyóvízben két jege nye hajlása. (Klárások, 1928.)

Öreg eperfa áll az út felén, / zömök, tömött, mint hős paraszti dajka. / Úrvezető, vigyázz! A törzs kemény! / S óh koldus nézd mily lágy a gyümölcs rajta. (Tűnődő / Eperfa, 1930.)

Csak egy pillanatra martak ki, csak. / Zúg, erdő elvtárs! Szinte csikorgok. / ... // az az elvaduló csahos rám támadt / s kijöttem, hogy erőm összeszedje, / mint a néni a gallyat, a bánat. (Bánat, 1932.)

Jeges ágak között zörgő / időt vajúdik az erdő (Holt vidék, 1932.)

A semmi ágán ül szívem / kis teste hangtalan vacog, / köréje gyűlnek szelíden / s nézik, nézik a csillagok. (Reménytelenül / Lassan tűnődve, 1933.)

Csüng keményen a bokor oldalán, / mert annyi mosoly, ölelés fönnakad / a világ ág-bogán (Téli éjszaka, 1933.)

... A múlt / tüntető menete elvonult, / a lomb lehull / s a fájdalom ágai benned, / mint mindenki elkövesednek / ... // Akár egy halom hasított fa, / hever egymáson a világ, / szorítja, nyomja, összefogja / egyik dolog a másikat, / s így mindegyik determinált. (Magad emésztő ... 1934.)

És az országban a törekeny falvak / - anyám ott született - / az eleven jog fájáról lehulltak, / mint itt e levelek (Levegőt, 1936.)

... és most itt csücsülsz, // mint fák tövén a bolondgomba / (így van rád, akinek van, gondja), / be vagy zárva a Hét Toronyba / és már sohasem menekülsz. (Karóval jöttél ... 1937.)

Talán eltűnök hirtelen, / akár az erdőben a vadnyom. / Elpazaroltam mindenem, amiről számot kéne adnom. // ... // Ifjúságom, e zöld vadont / szabadnak hittem és öröknek / és most könnyezve hallgatom, / a száraz ágak hogy zörögnek. (Talán eltűnök hirtelen ... 1937.)

Csuka Imre
ny. em.